

SPESIALENHETEN FOR POLITISAKER

PÅTALEVEDTAK

Dok. nr. 11

SAK NR 12067136 305/12-123

ETTERFORSKING AV A VED OSLO POLITIDISTRIKT - ANMELDT FOR Å HA RETTET SKUDD MOT D I FORBINDELSE MED TJENESTEOPPDRAG SAMT BRUK AV TJENESTE HUND

Anmeldelsen

Onsdag 11. april 2012 kl. 02.23 varslet Oslo politidistrikt Spesialenheten for politisaker om at politibetjent A hadde avfyrt to rettede skudd med sitt tjenestevåpen mot D i forbindelse med en bilforfølgelse i Oslo sentrum. Skuddene ble løsnet idet A oppfattet at D siktet på ham med et skytevåpen. A avfyrte skuddene gjennom frontruten på patruljebilen og D, som sto i gaten, ble ikke truffet.

D hadde deretter flyktet fra stedet i bil, og A fulgte etter i tjenestebilen. Kort tid etterpå hadde A klart å stanse D. I forbindelse med pågripelsen hadde A løsnet et varselskudd. A hadde deretter ved hjelp av sin tjenestehund klart å pågripe D. A hadde vært eneste tjenestemann på stedet.

Spesialenheten besluttet ikke å rykke ut. Skriftlig melding i form av en anmeldelse ble avgitt av politidistriktet senere samme dag. Anmeldelsen innkom Spesialenheten 16. april 2012.

Spesialenhetens etterforskning

Spesialenheten har avhørt politibetjent A med status som mistenkt.

D er avhørt som fornærmet. D anser politiets våpenbruk og maktanvendelse ved bruk av hund som ulovlig. Spesialenheten har også innhentet vitneforklaring fra E, som var passasjer i Ds bil. Spesialenheten har dessuten innhentet og gjennomgått politiets dokumenter i sak 12067149 og 12067150, herunder forklaring fra taxisjåfør C, som var vitne til den første skyteepisoden samt rapporter fra tjenestemenn som ble involvert i hendelsen i etterkant av pågripelsen. For øvrig var det ingen andre kjente vitner til hendelsene.

Spesialenheten har også innhentet politiets lyd-/sambandslogg samt utskrift av oppdragslogg (PO) knyttet til hendelsen.

Kripes har bistått Spesialenheten med kriminaltekniske undersøkelser både av polititjenestebilen og bilen som D disponerte.

Spesialenheten for politisaker

Besøk: Grønnegt. 82

Post: Postboks 93, 2301 HAMAR

Tel: 62556100 Faks: 62556102

E-post: post@spesialenheten.no

MWI004

Nærmere om sakens faktum

A kjørte natt til onsdag 11. april 2012 hundepatrulje med kallesignal V-34. Han var alene i bilen, men hadde sin tjenestehund med. Han observerte en Volvo som kjørte aggressivt på Galgeberg i Oslo sentrum, og han besluttet å stanse bilen for kontroll. Kl. 02:02 meldte A inn til operasjonssentralen at en svenskregistrert Volvo så ut til å unndra seg kontroll. A kjørte etter bilen på litt avstand og gjorde ikke forsøk på å stanse den, men meldte fortløpende posisjoner inn til operasjonssentralen.

Kl. 02:04 meldte A inn posisjon i Sørligata. Operasjonssentralen spurte på samme tid om bistand fra andre enheter, og en annen patrulje meldte seg på oppdraget. A har forklart at han ut fra observasjoner om kjøreatferd antok at sjåføren var ruset og at bilen var stjålet. Blålys og sirene ble benyttet. D har forklart at han ble oppmerksom på politibilen, og at han umiddelbart hadde forsøkt å kjøre i fra politiet. A har forklart at han slo av blålyset og la seg på god avstand for ikke å presse sjåføren.

I Thorvald Meyers gate observerte A at bilen vinglet og at føreren lente seg ut av sidevinduet med hele overkroppen og at vedkommende pekte mot ham med en gjenstand, som han oppfattet var et skytevåpen. I følge A var det da fem til syv meter avstand mellom bilene. D har på sin side benektet at han var bevæpnet. Han har forklart at han hadde en iPod i hånden, og at han viftet med denne ut av vinduet for å få politiet til å bremse.

A har forklart at han hadde avsluttet sin deltakelse i en væpnet politiaksjon umiddelbart før han hadde observert Volvoen, og at han derfor hadde hatt sitt klargjorte tjenestevåpen liggende i midtkonsollen. Magasinet hadde han fortsatt hatt i beltet. Etter at D hadde truet ham med det han oppfattet som et skytevåpen hadde A ladet tjenestevåpenet mens han fortsatte bilforfølgelsen. Han har forklart at han gjorde dette for å beskytte seg selv. Det fremgår av PO-loggen at A kl. 02:07 meldte inn til operasjonssentralen at den forfulgte siktet på ham med et skytevåpen og at han hadde bevæpnet seg. På samme tid meldte ytterligere to patruljer seg på oppdraget. Kl. 02:08 ble det lest ut på samband at visepolitimesteren hadde gitt tillatelse bevæpning på oppdraget. E, som var sterkt ruset, har forklart at hun ikke la merke til om D hadde noe i hendene da han lente seg ut av bilvinduet. Hun har imidlertid bekreftet at D kjørte uforsvarlig.

D stanset etter kort tid og kom ut av bilen. A, som hadde stanset tjenestebilen noen meter bak, satt fortsatt i tjenestebilen. I følge A observerte han at D stilte seg i en slags skytestilling og bøyde seg fremover med kroppen mens han strakk ut armene og pekte mot ham. A oppfattet det som at D hadde et skytevåpen i hendene og at han ble siktet på. A reagerte instinktivt. Han tok frem tjenestevåpenet og skjøt to skudd i rask rekkefølge gjennom frontruten. A har forklart at han ikke tok seg tid til å sikte gjennom våpenets siktemidler, men at han rettet våpenet mot D og skjøt for å treffe. Han siktet ikke mot noe bestemt sted på kroppen og han var klar over at skuddene kunne være dødelige. A har forklart at han der og da opplevde å være i umiddelbar livsfare. Sittende i bilen anså han seg som et utsatt mål. Han anså våpenet som sin eneste utvei for å komme seg ut av den livstruende situasjonen som han befant seg i. A har forklart at D først etter det andre skuddet hadde reagert ved å kaste seg ned og hoppe inn i bilen, og at han nok ville ha fortsatt å skyte dersom D hadde blitt stående. A observerte ikke hvorvidt D ble truffet, men i ettertid ble det avklart at skuddene ikke traff.

Det fremgår av sambandsloggen at A kl. 02:09:44 meldte inn til operasjonssentralen at D hadde rettet våpen mot ham, og at han hadde avfyrt to skudd mot D gjennom frontruten.

Es vitneforklaring har ikke bidratt til å opplyse hendelsesforløpet. Det framgår av Cs politiforklaring av samme natt, at han observerte at Ds bil bråstoppet i gaten og at føreren kom ut av bilen og stilte seg opp og pekte mot politibilen på fem meters avstand med noe, som han antok var et håndvåpen. C hørte to skudd, og han oppfattet det som at disse ble avfyrt av D, før D satte seg inn i bilen igjen og kjørte videre. C observerte hendelsen mens han satt i en bil omkring ni - ti meter unna bilen til D. Han hadde fri sikt mot D som sto med ryggen vendt mot ham. C kunne derfor ikke se hva D holdt i hendene. Han har forklart at han så at D holdt begge sine hender foran seg i ansiktshøyde, og at han derfor tenkte at han holdt i en pistol. D har på sin side forklart at han ikke hadde hatt noen ting i hendene, og at han bare hadde viftet med hendene i det han hadde gått mot politibilen, og da skuddene falt, fikk han reddet seg tilbake i bilen. Han kjørte så fort han kunne bort fra stedet og ned en bratt gressbakke mot Akerselva. Like etterpå kjørte politibilen inn i ham bakfra. A har forklart at han valgte å fortsette forfølgelsen av bilen, da han tenkte at personen kanskje kunne skyte en kollega om han slapp unna.

Spesialenheten legger til grunn att forfølgelsen ble avbrutt ved at A kjørte inn i Ds bil og blokkerte den. Kl. 02:10:48 høres følgende på lydloggen: «Få hendene ut av bilen, få hendene ut av bilen. Ut av bilen. Ut av bilen».

A har forklart at han fortsatt opplevde situasjonen som svært truende, og at han ikke hadde kontroll på hva D kunne foreta seg. D kom i mot ham og etterkom ikke ordrer om å legge seg ned etter at han var kommet ut av bilen. A la til grunn at han kunne ha skytevåpenet skjult på kroppen. Han vurderte bruk av batong eller pepperspray som uhensiktsmessig i situasjonen, og han bestemte seg for å avfyre et varselskudd. A har forklart at han snudde armene 90 grader og rettet skuddet markant ned mot bakken til høyre, slik at det ikke skulle være noen tvil om at det var et varselskudd. Han har anslått avstanden mellom ham og D til å ha vært to til tre meter. Prosjektilet traff i felgen på venstre bakhjul på Ds bil.

I følge As forklaring hadde ikke varselskuddet særlig effekt på Ds atferd. Han var fortsatt aggressiv og truende. D har forklart at han ikke kan huske at det ble avfyrt skudd. Afikk deretter åpnet bakluken og sluppet ut tjenestehunden, som gikk rett på D og bet ham i beinet slik at han falt i bakken. A fikk deretter påsatt ham håndjern. Deretter tok han av hunden. Like etterpå kom det andre politipatroljer til for å bistå. D har på sin side forklart at han etter hvert oppfattet at han ble bedt om å legge seg ned, men at han hadde problemer med å høre hvilke ordrer som ble gitt.

D har forklart at han trodde politimannen gikk mot bilen for å slå av sirenen, men så slapp han løs hunden sin. D har forklart at han stod på knærne da hunden kom. Han ble bitt i beinet og forsøkte å sparke bort hunden med hælen. I følge D fortsatte hunden å bite i ett til tre minutter etter at han var blitt påført håndjern. Det fremgår av lydloggen kl. 02:13:48 at innsatsleder var kommet til stedet og at situasjonen var under kontroll. E hadde sittet passiv i passasjeretsetet i Ds bil under hele hendelsesforløpet. Hun ble pågrepet av en av patruljene som kom til etter at A hadde fått kontroll på D. E har forklart at hun var «veldig ruset».

D ble kjørt til sykehus. I følge politiets rapport var han sløv og ruset på rohypnol og GHB. Han fikk motgift på sykehuset og deretter kjørt til arresten. I forbindelse med avhør av D 11. april 2012 fotograferte Spesialenheten skadene. Det fremgår av bildene

at det var flere røde sår på forsiden, innsiden og baksiden av Ds høyre legg. Sårene er forenlige med opplysningene om at han skal ha blitt bitt i leggen av As tjenestehund. Spesialenheten har ikke innhentet helseopplysninger.

Politiet foretok umiddelbare undersøkelser på åstedet i forhold til prosjektiler og tomhylser. Ingen funn ble gjort. Undersøkelser utført av Kripos bekrefter at det ble skutt ut to prosjektiler gjennom tjenestebilens frontrute fra innsiden. Kripos har funnet tre tomme patronhylser i bilen. A har forklart at den tredje tomhylsen enten må være gjenglemt etter skytetrening eller stamme fra varselskuddet han avfyrte i forbindelse med pågripelsen. Spesialenheten legger til grunn at det til sammen ble avfyrte tre skudd i forbindelse med tjenesteoppdraget.

Det fremgår av politiets etterforskning at det ikke ble funnet noe skytevåpen verken på D eller i bilen hans. Politiet foretok dessuten et resultatløst søk etter våpen langs forfølgelsesruten.

I bilen ble det blant annet funnet en iPod, to mobiltelefoner og to lommelykter. Hos D ble det på stedet tatt beslag i et belte han hadde rundt livet hvor det var festet et tomt pistolhylster. Etterforskningen har ikke kunnet avklare hvorvidt D ved anledningen hadde noe våpen i sin besittelse.

Spesialenhetens vurdering:

Spesialenheten for politisaker skal etterforske og påtaleavgjøre saker som gjelder spørsmålet om ansatte i politiet eller påtalemyndigheten har begått straffbare handlinger i tjenesten. Saken er vurdert etter straffeloven §§ 228, 229 og 232, jf. § 49 om forsøk på legemsfornærmelse-/beskadigelse med særlig farlig redskap og samme lovs §§ 233 første ledd, jf. § 49 om forsøk på drap samt straffeloven § 325 første ledd nr. 1 om grov uforstand i tjenesten.

Spørsmålet i foreliggende sak er om politibetjent As bruk av makt i forbindelse med forfølgelsen og pågripelsen av D var innenfor politiets rammer for lovlig maktanvendelse. I politiloven § 6, fjerde ledd fremkommer at makt kan anvendes i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig. I annet ledd bestemmes at politiet ikke må ta i bruk sterke midler uten at svakere midler må antas utilstrekkelige eller uhensiktsmessige eller uten at slike forgjeves har vært forsøkt. De midler som anvendes må videre være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig.

I tillegg gjelder straffeloven § 48 tredje ledd, som bestemmer at maktutøvelse i forbindelse med pågripelser er straffrie, dvs lovlige, selv om situasjonen ikke kan karakteriseres som nødverge. Vilåret er at maktutøvelsen må oppfylle kravene til nødvergesituasjoner som fremgår av bestemmelsens annet ledd. Maktbruken må således ha vært nødvendig og ikke være «ubetinget utilbørlig». I de klassiske nødvergetilfeller kommer § 48 annet ledd til anvendelse.

I Rt. 2007 side 1172 har Høyesterett i avsnitt 34 uttalt følgende om denne vurderingen: «Når man skal ta stilling til straffbarheten av politiets handlinger, må de prinsipper for politiets tjenesteutøvelse som vi finner i politiloven § 6 annet ledd, politiinstruksen og annet regelverk derfor komme sentralt i vurderingen (..) Hva som er nødvendig og tilbørlig maktutøvelse, må altså vurderes i lys av politilovens krav til forholdsmessighet i maktbruken og til kravet om minst inngripende maktmiddel».

Høyesterett har i samme avgjørelse påpekt at det er behov for romslighet i vurderingen av lovligheten av politiets tjenesteutøvelse. Det vises til avsnitt 35 til Rt. 1995 side 664, hvor Høyesterett ga sin tilslutning til følgende premissuttalelse fra byretten:

«I den forbindelse er det grunn til å understreke at politiet er det organ som kan utøve maktanvendelse overfor borgerne uten at dette uten videre skal føre til strafferettslige reaksjoner. Dette er helt nødvendig for at politiet skal utføre sine roller som ordensvern, og det legges generelt til grunn at politiet må kunne utøve den makt som anses nødvendig for å få gjennomført tjenesteoppdraget. Vurderingen må skje der og da, og det må levnes politiet en forholdsvis rommelig ramme når man skal vurdere handlingen i ettertid». I følge straffeloven § 42 skal enhver som hovedregel bedømmes ut i fra sin oppfatning av den faktiske situasjonen der og da.

Vurderingen av grov uforstand i tjenesten må knytte seg til om tjenestehandlingen fremsto som et kvalifisert avvik fra en forsvarlig og riktig tjenestehandling. For at forholdet skal rammes av straffeloven § 325 første ledd nr. 1, har Høyesterett uttalt at det kreves en «kvalifisert klanderverdig opptreden som foranlediger sterke bebreidelser for mangel på aktsomhet». Dette er slått fast i flere avgjørelser, blant annet Rt. 1986 side 670 og Rt. 1995 side 1195. På bakgrunn av Høyesteretts praksis er det ikke tilstrekkelig at tjenestemannen kunne ha handlet annerledes eller eventuelt har opptrådt kritikkverdig. Avviket fra akseptabel opptreden må være betydelig før det kan konstateres straffansvar. Det vises til Rt. 1995 side 1195, hvor det blant annet er uttalt at det må – for politifolk som for andre tjenestemenn – være et spillerom før man konstaterer at dårlig utførelse av arbeidet representerer en straffbar handling.

Spesialenheten anser på bakgrunn av opplysningene at As beslutning om å forfølge og stanse D var en lovlig tjenestehandling. Det samme gjelder for visepolitimesterens bevæpningsordre etter at A hadde meldt om at han ble siktet på med et våpen, jf. våpeninstruksen § 10, jf. § 12. Men det er den enkelte politimann som selv er ansvarlig for at hans beslutning om bruk av skytevåpen er i samsvar med instruksen, jf. våpeninstruksen § 16 første ledd. I slike situasjoner er det grunnleggende forholdsmessighetsprinsippet for politiets maktutøvelse i politiloven § 6 ytterligere innskjerpet gjennom bestemmelsen i våpeninstruksen § 19 første ledd. Der heter det at skytevåpen bare må brukes som siste utvei etter at andre lempeligere midler forgjøves har vært forsøkt eller i situasjoner hvor alternative midler åpenbart ikke vil føre frem.

Videre heter det i annet ledd at skytevåpen bare må brukes når:

- a) «Politimannen selv eller andre trues med våpen eller annen alvorlig voldsanvendelse, og bruk av våpen fremstår som nødvendig for å hindre tap av menneskeliv eller alvorlig personskade, eller
(I kommentarene til våpeninstruksen er det presisert at dette alternativet åpner for bruk av skytevåpen når den som angripes befinner seg i overhengende livsfare, for eksempel når gjerningsmannen angriper med hevet øks, kniv klar til hugg eller med skytevåpen rettet mot person).
- b) det anses påkrevd med umiddelbar pågripelse av person som er mistenkt, siktet eller domfelt for drap eller andre grove voldsforbrytelser, eller forsøk på slike forbrytelser, eller av personer som av andre grunner anses som særlig farlige for rikets sikkerhet eller menneskers liv eller helse»
(I kommentarene til bestemmelsen oppstilles tre kumulative vilkår for bruk av skytevåpen i en slik situasjon, ved at pågripelse ikke kan utstå på grunn av fare for liv og helse, at det foreligger konkrete og holdbare opplysninger om at gjerningsmannen er voldsforbryter, og den voldsforbrytelse han mistenkes for er av særlig graverende karakter).

I foreliggende sak fremsto Ds atferd på en slik måte, at både A og drosjesjåføren, som var vitne til hendelsen, oppfattet at han, på kort hold, rettet et våpen mot politibetjent A. Dette var en trussel som måtte avverges øyeblikkelig. D hadde også kort tid forut, under forfølgelsen, rettet en våpenlignende gjenstand mot A. Hans atferd tilsa således at han ville skyte eller at det var overveiende sannsynlig. Hertil kommer at A satt svært utsatt til i førersetet i tjenestebilen og således ikke vurderte å ha andre handlingsalternativer enn bruk av sitt eget våpen for å avverge D fra å skyte mot ham. Det var heller ikke tid, verken til å vurdere eller bruke, andre midler. Omstendighetene tilsa heller ikke bruk av tilrop og tydelig oppfordring om å etterkomme politiets pålegg og varsel om eventuell bruk av våpen fra politiets side, jf. instruksens § 20 første ledd. Det var heller ikke tid til bruk av varselskudd etter bestemmelsens annet ledd.

Spesialenheten legger etter dette til grunn at As to skudd mot D var nødvendig og forsvarlig. Han handlet innenfor de rammer våpeninstruksens setter for politimannens bruk av våpen. Skudd mot person i en slik situasjon anses heller ikke for å være «ubetinget utilbørlig», jf. straffeloven § 48 annet ledd om «angrepets farlighet, angriperens skyld eller det angrepne rettsgode».

I forhold til As varselskudd forut for selve pågripelsen, bemerker Spesialenheten at våpeninstruksens regler om varselskudd er sammenfallende med hva som gjelder for å rette skudd mot person, og vilkårene må være oppfylt på tidspunktet for avfiringen av hvert enkelt skudd, dog slik at varselskudd, som hovedregel først skal avfyrer, jf. instruksens § 20 annet ledd. Brudd på våpeninstruksens regler kan være straffbart etter straffeloven § 325 første ledd nr. 1, om grov uforstand i tjenesten. Ut i fra en konkret gjennomgang av omstendighetene legger Spesialenheten til grunn at avfiringen av varselskuddet var nødvendig og forsvarlig. Det vises blant annet til det forutgående hendelsesforløp, og at A hadde åpenbar grunn til å oppfatte situasjonen slik at D fortsatt kunne være livsfarlig og ikke ville etterkomme de ordrer som ble gitt.

Politibetjent A bruk av hunden under pågripelsen og at hunden bet D, innebærer objektivt sett en legemskrenkelse. Spørsmålet om den konkrete bruk av hunden er å anse som en straffbar handling må imidlertid vurderes i forhold til politiets lovlige adgang til bruk av makt, jf. fremstillingen foran.

Bruk av hund i tjenesten som ledd i maktutøvelsen er i utgangspunktet tillatt. I Ragnar L. Auglend, Henry John Mæland og Knut Røsandhaug Politirett, andre utgave side 440, andre og fjerde avsnitt omtales maktmiddelet tjenestehund på følgende måte:

«Tjenestehund er klassifisert som et «skarpt» redskap og kan utrette stor skade hvis den kommer ut av kontroll. Således må det utvises stor forsiktighet når hunden brukes som maktmiddel, særlig under massetjeneste...Før politihund benyttes som maktmiddel, skal det gis tydelig advarsel om at dette vil bli følgen dersom politiets påbud ikke etterkommes».

Den strafferettslige vurderingen av bruk av et så vidt skarpt virkemiddel, som hund, kan i mange tilfeller by på vanskelige avveininger ettersom det ikke finnes nærmere retningslinjer eller instruks for bruk av tjenestehund. Spesialenheten legger ut fra en konkret vurdering av denne situasjonen til grunn at A handlet innenfor de rammer politiloven setter for lovlig maktanvendelse. Ved denne vurderingen har Spesialenheten lagt vekt på at det klart var nødvendig for A raskt å få kontroll på D for å få gjennomført en lovlig pågripelse. Det er også sett hen til at A var alene i en svært krevende

pågrepssituasjon, og at D, til tross for gjentatte og tydelige pålegg, ikke hadde etterkommet As ordrer.

Siden etterforskningsresultatet med særlig styrke har vist at det ikke skjedde straffbare tjenestehandlinger, blir saken å henlegge som intet straffbart forhold anses bevist. Av den grunn er heller ikke vilkårene for straff etter straffeloven § 325 første ledd nr. 1 til stede. Det foreligger derfor ingen kvalifisert klanderverdig opptreden fra tjenestemannens side.

Vedtak

Saken henlegges for politibetjent A i forhold til straffeloven § 229, jf. 232, jf. § 49, straffeloven § 228 og straffeloven § 325 første ledd nr. 1, som intet straffbart forhold anses bevist.

D og politibetjent A underrettes om vedtaket.

Kopi av vedtaket oversendes politimesteren i Oslo politidistrikt til orientering.

Vedtaket er avgitt etter delegert fullmakt fra Sjefen for Spesialenheten, jf. påtaleinstruksen § 34-3 annet ledd, jf. første ledd. Sakens behandling ved Spesialenheten har ikke reist særlige habilitetsproblemer.

Spesialenheten beklager at det har tatt lang tid å avgjøre saken.

Spesialenheten for politisaker, 14. desember 2012

Paal-Henrich Berle
Advokat på verv i Spesialenheten/
Leder av Etterforskningsavdeling Vest-Norge